TIEDOTE 14.12.2020 *Julkaisuvapaa: heti*

Uusi kirja valaisee Kokkolan esineellistä kulttuuriperintöä 1700- ja 1800-luvuilta: sisustusta, vaatetusta, arkeologisia löytöjä ja uniikkeja Halkokarin kahakan esineitä

Pohjanmaan ammatilliset museot ovat jatkaneet vuonna 2011 käynnistynyttä palkittua kaksikielistä yhteistyötään. Kunnioittamaan 400 vuotta täyttävää Kokkolan kaupunkia Pohjanmaan porvariston vuosisadat 1700–1800 -kirjasarjasta julkaistaan neljäs osa. Teos paneutuu alueen aineelliseen kulttuuriperintöön.

Teos tarjoaa paikalliselle lukijalle monipuolisen katsauksen ja konkreettisia kosketuspintoja kaupungin historiaan. Arkeologit FT Risto Nurmi ja FT Titta Kallio-Seppä avaavat Roosin ja Niemen tonttien arkeologisten kaivausten (2007, 2008, 2011) löydöistä kiehtovan näkymän 1700–1800-l kaupunkikeskustan elämään. Kirjoittajat kertovat systemaattisesti ja helppotajuisesti mm. mitä posliiniastiat, tupakkapiiput ja puumerkein koristetut pykäläpuut voivat kertoa paikallisesta elämästä.

Keskellä kaupunkia Roosin talo on komistanut Kokkolaa yli 200 vuotta, mutta miten se oli aikanaan kalustettu, miten asukkaat pukeutuivat ja mitkä tekijät vaikuttivat sisustuksen ja vaatetuksen valintoihin? Kokkolalaiset näyttävät olleen sekä muotitietoisia että poliittisesti kantaaottavia. Aikakauden muodista tohtoriksi väitellyt FT Seija Johnson avaa lukijalle vaatekaapin täynnä krinoliineja ja kaprokkeja. Artikkelin aineistona ovat Roosien ja Favorinien perukirjat, jotka antavat ainutlaatuisen näkökulman 1800-luvun elämään. FT Kristina Ahmas on yhdessä antiikkiasiantuntija Raul Pohjosen kanssa analysoinut kokkolalaisporvarien huonekalu- ja sisustusvalintoja, joista käy ilmi paikallinen poliittinen kanta vallanvaihtoon Ruotsilta Venäjälle. Osa Roosin talossa parhaillaan esillä olevista esineistä yhdistetään poliittisiin tapahtumiin.

Teos huipentuu tarkastelemaan Halkokarin kahakan (1854) muistamista. Bo Forsström ja Erik Engberg esittelevät tapahtuman keskeiset ja näkyvimmät tunnukset: englantilaisten sotilaiden haudan Marian hautausmaalla, muistomerkin Halkokarilla ja ainutlaatuisen sotasaaliin, barkassin, venevajoineen. Kirjoittajat pohtivat sitä, miten kahakan muistamisen kulttuuri on syntynyt ja muotoutunut aina vuodesta 1854 juhlavuoteen 2020 asti.

Pohjanmaan porvariston vuosisadat 1700–1800 on historiallisen Pohjanmaan alueella toimivien museoiden keskinäinen tutkimushanke, joka sai vuonna 2018 Svenska litteratursällskapetin myöntämän palkinnon. SLS kuvaa tutkimushanketta idearikkaaksi ja kunnianhimoiseksi avaukseksi, jossa rannikkokaupunkien historiaa tarkastellaan monitieteisesti ainutlaatuisen museoyhteistyön avulla. Tämä tuottaa kullekin museolle merkittävän tutkimuksellisen profiilin. Hankkeessa ovat vuodesta 2011 olleet mukana Raahen museo, K.H.Renlundin museo, Pietarsaaren museo, Seinäjoen museot ja Vaasan kaupungin museot.

Kirjan artikkeleissa Pohjanmaan historiaan syvennytään myös aiheilla Oulusta, Pietarsaaresta, Saarijärveltä, Seinäjoelta ja Vaasasta. Esinehistoriasta kiinnostuneelle lukijalle teos tuo kiinnostavan täydennyksen kirjahyllyyn. Vuonna 2023 sarja tulee täydentymään viidennellä osalla, jonka teema on *la dolce vita*, elämän nautinnot.

LISÄTIETOJA: tutkimusamanuenssi Erik Engberg, K.H.Renlundin museo, erik.engberg@kokkola.fi; 044 780 9757

LIITTEET: kirjan sisällysluettelo; kuva kirjan kannesta

MEDDELANDE 14.12.2020 *Fri att publiceras: genast*

Ny bok belyser Karlebys materiella kulturarv från 1700- och 1800-talen:
möbler, kläder, arkeologiska föremål och Halkokariträffningens unika artefakter

Flera av de professionella museerna inom historiska Österbotten har fortsatt det prisbelönta tvåspråkiga samarbetsprojektet kring bokserien Borgarliv i Österbotten 1700–1800. Forsknings- och publikationsarbetet inleddes 2011. Nu, på slutrakan av och för att hedra Karlebys 400-årsjubileum, publicerar K.H.Renlunds museum bokseriens fjärde band, där temat är materiellt kulturarv.

För de lokala läsarna finns ett gediget utbud på konkreta beröringspunkter till stadens, dåtida Gamlakarlebys historia. Arkeologerna FD Risto Nurmi och FD Titta Kallio-Seppä öppnar upp en fascinerande infallsvinkel genom de fynd man hittade vid utgrävningarna i Karleby (2007, 2008, 2011) vid tomterna Roos och Niemi – mitt i både det dåvarande och det nuvarande stadscentrumet. Vad kan porslinskärlen, tobakspiporna och bomärkesinristningarna berätta om det lokala livet? Författarna belyser ämnet lättfattligt och systematiskt, också med bildmaterial.

Vi stannar kvar vid Rooska gården, som prytt staden i över 200 år. Hur såg det ut inne i hemmet? Hur inredde man och klädde sig under den tiden? Och vad var det som styrde valet av inredning och klädsel? Det visar sig att gamlakarlebyborna både var modemedvetna och insatta i de politiskt förankrade modesvängarna under både svenskt och ryskt styre. FD Seija Johnson, som nyligen doktorerat kring dåtida modedräkter, öppnar för läsaren upp en garderob av krinoliner och kapprockar. Johnsons artikel bygger bland annat på familjerna Roos och Favorins boupptecknin gar, vilket ger en unik inblick i det lokala 1800-talslivet. FD Kristina Ahmas har tillsammans med den lokala antikkännaren Raul Pohjonen analyserat möbel- och inredningsvalen hos gamlakarlebyborgarna. Också föremålen som just nu finns till påseende i Rooska gårdens övre våning ges ett sammanhang.

I bokens sista artikel behandlas minneskulturen kring träffningen vid Halkokari 1854. Bo Forsström och Erik Engberg presenterar de mest centrala och synliga markörerna för träffningen: engelsmännens grav vid Marie begravningsplats, minnesstoden vid Halkokari strand, och sist men inte minst – det unika krigsbytet, barkassen och dess båtskjul. Utgående från dessa artefakter diskuterar skribenterna hur historien och minneskulturen kring träffningen byggts upp och formats ända sedan 1854 till våra dagar och jubileumsåret 2020.

Borgarliv i Österbotten 1700–1800 är ett österbottniskt mellanmusealt forskningsprojekt som erhållit renommé särskilt genom ett pris av Svenska litteratursällskapet år 2018. SLS beskriver projektet som en nydanande och ambitiös studie, där kuststädernas historia behandlas mångvetenskapligt genom ett unikt mellanmusealt samarbete, vilket får museerna att profilera sig som viktiga lokala forskningsinstanser. I det museala samarbetet har under åren 2011–2020 deltagit Brahestads museum, K.H.Renlunds museum, Jakobstads museum, Seinäjoki museer och Vasa stads museer.

Den nya boken innehåller också artiklar som berör Uleåborg, Jakobstad, Saarijärvi, Seinäjoki och Vaasa. Historie- och föremålsintresserade läsare får här ett spännande tillägg i sin bokhylla. I planerna finns en sista bok (2023), band nummer fem, där museerna försiktigt kan antyda temat genom uttrycket *la dolce vita*, det goda livet.

TILLÄGGSINFO: forskningsamanuens Erik Engberg, K.H.Renlunds museum, erik.engberg@kokkola.fi; 044 780 9757

BILAGOR: bokens innehållsförteckning; bild på bokens pärm

KOKKOLA KARLEBY 400

Sisältö – Innehåll

Esipuhe..... 5
Förord..... 6

Risto Nurmi & Titta Kallio-Seppä
Arkeologinen näkökulma Kokkolan kaupungin 1700-luvun ja
1800-luvun alun kauppaverkostoon.....9
En arkeologisk synvinkel på Gamlakarleby stads handelsnätverk
under 1700-talet och tidigt 1800-tal..... 35

Kirsi Hänninen
Östermyran ja Kimingin ruukit arvoketjuina – luonto ja ihmiset loivat miljöön.... 39
Östermyra och Kiminge bruk som värdekedjor –
naturen och människorna skapade miljön..... 70

Guy Björklund
Lars Johan Peldan – sjömannen som blev Österbottens första yrkesfotograf..... 73
Lars Johan Peldan – merimies josta tuli Pohjanmaan ensimmäinen
ammattivalokuvaaja..... 98

Seija Johnson
Empiren muotipuvusta krinoliiniin, kaprokista frakkiin –
Kokkolan porvarit muodin ja pukeutumisen muutoksessa 1800–1860..... 101
Från empirens modedräkt till krinolin, från kapprock till frackrock –
Gamlakarleby borgare under modets och klädselns förändring 1800–1860..... 132

Auli Jämsänen
Kehystettyjä hetkiä – yhdeksän porvaria muotokuvassa..... 135
Inramade ögonblick – nio borgare pa porträtt..... 160

Marika Hyttinen
Lapset Oulun Pikisaaren pikiruukkiyhteisössä..... 163
Barnen i beckbrukssamhället vid Beckholmen i Uleåborg..... 184

Carola Sundqvist
Märkdukar och minnesböcker – borgarflickors vardag..... 187
Merkkausliinoja ja muistokirjoja – porvarityttöjen arkea..... 212

Kristina Ahmas & Raul Pohjonen
Huonekalusisustus vuorovaikutuksena..... 215
Stilarternas växelverkan i inredningen..... 245

Bo Forsström & Erik Engberg
Minneskultur och krigsbyte från träffningen vid Halkokari 1854 –
ett ryskt, brittiskt och finskt historiebruk..... 251
Muistikulttuuri ja sotasaalis Halkokarin kahakasta 1854 –
venäläistä, brittiläistä ja suomalaista historian käyttöä..... 287

Kirjoittajat/Författarna..... 288

Julkaisija/Utgivare: K.H.Renlundin museo/K.H.Renlunds museum, 2020

Toimittajat/Redaktörer: Kristina Ahmas & Erik Engberg & Seija Johnson